

Idarucizumab: skúsenosti jedného centra

Sokol J.¹, Plameňová I.¹, Váleková L.¹, Nehaj F.², Mokáň M. ml. ², Chudej J.¹, Staško J.¹

¹Klinika hematológie a transfuziológie, Národné centrum hemostázy a trombózy, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Univerzita Komenského v Bratislave, Martin, Slovenská republika
²I. interná klinika, Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Univerzita Komenského v Bratislave, Martin, Slovenská republika

Transfuzie Hematol. dnes, 23, 2017, No. 3, p. 151-157

SÚHRN

Nové priame perorálne antikoagulanty (DOACs) sú dnes veľmi používané liečivá v primárnej a sekundárnej prevencii ischemickej cievnnej mozgovej príhody u pacientov s atriálnou fibriláciou a rizikovými faktormi podľa CHA₂DS₂-VASc skórovacieho systému. Idarucizumab je prvým schváleným špecifickým antidótom pre dabigatran a vôbec prvým antidótom u DOACs. V tomto článku popisujeme dva prípady pacientov s atriálnou fibriláciou, ktorí užívali dabigatran. V oboch prípadoch bolo potrebné rýchle zvrátenie jeho účinku.

KLÚČOVÉ SLOVÁ

antikoagulanty – antidótom – atriálna fibrilácia – idarucizumab

SUMMARY

Sokol J., Plameňová I., Váleková L., Nehaj F., Mokáň M., Jr., Chudej J., Staško J.

Idarucizumab: a single centre experience

New direct oral anticoagulants (DOACs) are widely used in the primary and secondary prevention of embolic stroke in patients with atrial fibrillation and risk factors according to the CHA₂DS₂-VASc-Score. Idarucizumab is the first available specific reversal agent for dabigatran and actually the first DOAC antidote to date. In this article, we present two patients with atrial fibrillation on dabigatran, whereby both required rapid reversal of its effect.

KEY WORDS

anticoagulants – antidote – atrial fibrillation – idarucizumab

ÚVOD

Atriálna fibrilácia (AF) je najčastejšou arytmiou [1]. Riziko rozvoja AF u pacientov ≥ 40 rokov je odhadované na 25 % [2-4]. Najčastejšou komplikáciou AF je náhla mozgová príhoda (NCMP). Pacient s AF má 4- až 5-násobné vyššie riziko postihnutia NCMP. Na hodnotenie rizika vzniku tromboembolických komplikácií u pacientov s AF sa najčastejšie používa tzv. CHA₂DS₂-VASc skóre. Hodnotí prítomnosť alebo neprítomnosť niektorého z rizikových faktorov, ako je srdcové zlyhávanie (ejekčná frakcia ľavej komory nižšia ako 40 %), hypertenzia, vek, diabetes mellitus, anamnéza ischemickej NCMP alebo tranzitórneho ischemického ataku, cievného ochorenia (infarkt myokardu, ischemická choroba dolných končatín, ateroskleróza karotíd, ...) a pohlavie. Maximálne

bodového hodnotenie je 9. Pri tomto bodovom ohodnotení je riziko tromboembolizmu najvyššie. Pacienti so skóre ≥ 2 vyžadujú per orálnu antikoagulačnú profylaxiu [3-11].

Warfarín bol dlhé obdobie jediným perorálnym antikoagulačným liekom pre týchto pacientov. V súčasnosti sú na Slovensku dostupné štyri nové priame perorálne antikoagulanty (DOACs), ktoré sú považované za optimálnu náhradu warfarínu. Prvým povoleným DOACs na profylaxiu NCMP u pacientov s AF bol dabigatran. Následne boli povolené perorálne inhibítory faktora Xa, a to rivaroxaban a apixaban. Rivaroxaban je tiež indikovaný na liečbu hlbokéj žilovej trombózy (HŽT) a pľúcnej embólie (PE), ako aj na prevenciu HŽT/PE u pacientov, ktorí podstupujú totálnu endoprotézu kolenného alebo bedrového kĺbu [11]. Prehľad dostup-

Tab. 1. Schválené indikácie pre nové priame perorálne antikoagulanciá

NDIKÁCIA	DABIGATRAN	RIVAROXABAN	APIXABAN	EDOXABAN
ATRIÁLNA FIBRILÁCIA	EMA	EMA	EMA	EMA
LIEČBA VTE	EMA	EMA	EMA	EMA
PREVENCIA VTE V ORTOPÉDII	EMA	EMA	EMA	-

Vysvetlivky: EMA – Európska lieková agentúra, VTE – venózy tromboembolizmus

ných DOACs na Slovensku a ich možné indikácie sú uvedené v tabuľke 1.

Dabigatran je kompetitívnym, reverzibilným a priamym inhibítorom trombínu. Podáva sa vo forme proliečiva (dabigatran exilát), ktoré nevykazuje farmakologickú aktivitu. Dabigatran exilát je v plazme a pečeni hydrolyzovaný na dabigatran. Absolútna biologická dostupnosť dabigatranu po perorálnom podaní je 6–7%. Najvyššia plazmatická koncentrácia je dosiahnutá po dvoch hodinách od podania. Väzba dabigatranu na plazmatické bielkoviny je nízka (35%). Priemerný terminálny polčas degradácie v plazme je 12–14 hodín u zdravých dobrovoľníkov a 14–17 hodín u pacientov, ktorí podstúpili ortopedickú operáciu. Dabigatran je vylučovaný hlavne obličkami (80%) v nezmenenej forme, zvyšok sa vylúči cez biliárny systém [12–14]. Na rozdiel od warfarínu DOACs nevyžadujú pravidelné laboratórne monitorovanie. Existujú však klinické situácie, pri ktorých je užitočné stanovenie antikoagulačného účinku, napr. pri príprave pacienta na operačný alebo invazívny výkon. Dabigatran predlžuje časy zrážania: trombínový čas (TT), protrombínový čas (PT), aktivovaný parciálny tromboplastínový čas (APTT) a ekarínový čas (ECT). APTT je citlivý pre dabigatran a vykazuje 2-fázovú koreláciu, so strmým vzostupom pri nízkych koncentráciách a s lineárnym vzostupom pri koncentracii dabigatranu nad 200 ng/ml. Pri dávkovaní 150 mg 2-krát denne je pomer APTT v čase vrcholu asi 2-násobkom kontrolnej hodnoty a v čase minimálnej účinnej koncentrácie je pomer APTT približne 1,5-násobkom kontrolnej hodnoty. APTT sa stáva významne nemerateľným pri vyšších koncentráciách dabigatranu, a najmä pri predávkovaní dabigatranom. Výrazné predĺženie APTT pri liečbe dabigatranom by malo byť doplnené inými špecifickjšími testami – ECT alebo dilučným TT (dTT). PT nie je vhodným testom na stanovenie antikoagulačného účinku dabigatranu. TT je citlivý na antitrombínový účinok dabigatranu a vykazuje lineárnu koreláciu s koncentráciou dabigatranu, ale výrazne sa predlžuje už pri nízkych hladinách lieku. Je užitočným testom na stanovenie minimálnej hladiny dabigatranu. Ak je TT normálny, možno bezpečne konštatovať, že hladina dabigatranu je veľmi nízka a riziko

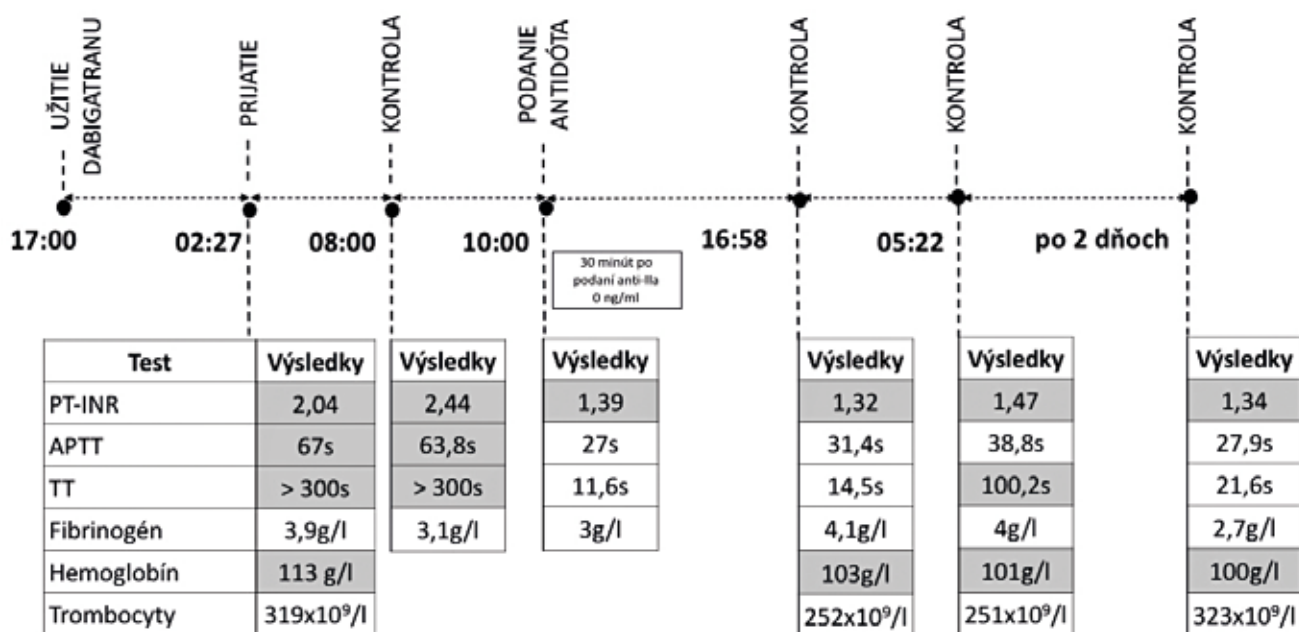
krvácania u pacienta je podobné ako u iných pacientov, ktorí sa podrobujú invazívnemu výkonu. Dilučný TT je citlivý koagulačný test presne kalibrovaný na dabigatran, komerčne dostupný ako Hemoclot® test. Vykazuje lineárnu koreláciu s hladinou dabigatranu v plazme. Tento test predstavuje rýchlu metódu na kvantitatívne stanovenie terapeutickú a supratherapeutickej koncentrácie dabigatranu [15].

Účinnosť fixných dávok dabigatranu (110 mg alebo 150 mg dvakrát denne) bez nutnosti monitorovania liečby bola hodnotená vo veľkých randomizovaných štúdiách, napr. prevencia žilového tromboembolizmu u pacientov po totálnej endoprotéze kolenného alebo bedrového kĺbu v štúdiách RE-NOVATE [16], RE-MODEL [17], RE-MOBILIZE [18]; liečba akútneho venózneho tromboembolizmu v štúdiách RE-COVER [19] a prevencia NCMP u pacientov s nevalvulárnou atriálnou fibriláciou v štúdiách RE-LY [20].

DOACs boli vyvinuté bez špecifického antidótu, keďže majú relatívne krátky biologický polčas. Zároveň klinické štúdie ukázali, že sú porovnateľne bezpečné ako warfarín [16–20]. Avšak ich rýchly nástup účinku, môže byť v niektorých klinických situáciách nevýhodný (potreba chirurgických a invazívnych výkonov, krvácavé komplikácie). Idarucizumab je prvým antidótom cielene vyvinutým proti dabigatranu. Táto práca dokumentuje prvé praktické skúsenosti s idarucizumabom a zároveň sumarizuje dostupné literárne zdroje o mechanizme účinku, aktuálnom vývoji a klinickej užitočnosti tohto preparátu.

KAZUISTIKA 1

Čas 2:27 ráno: 67-ročná žena vyšetrená na oddelení urgentného príjmu pre dva dni trvajúce bolesti brucha v oblasti pravého hypogastria bez vyžarovania. Pri vyšetrení pacientka udávala opakovane zvýšenú teplotu do 37,8 °C. Nauzeu a vomitus negovala. Dva dni pila len čistú vodu z vodovodu, ráno zjedla sucháre, predpísané lieky však užívala naďalej. Vetry mala; dnes ráno mala aj malé množstvo stolice bez prímiesí. Dyzurické ťažkosti, pálenie, ani rezanie pri močení neudávala. Pre bolesti užila analgetikum (dvakrát metamizol 500 mg), ale bez efektu.

Obr. 1. Schematický priebeh postupu u pacienta z prvej kazuistiky

Skratky:

APTT – aktivovaný parciálny tromboplastínový čas; AF – atriálna fibrilácia; DOACs – nové priame perorálne antikoagulanty; ECT – ekarínový čas zrážania; EMA – Európska lieková agentúra; dTT – dilučný trombinový čas; HŽT – hlboká žilová trombóza; NCMP – náhla cievna mozgová príhoda; PE – pľúcna embólia, PT – protrombinový čas; TK – tlak krvi; TT – trombinový čas; VTE – venózný trombembolizmus

Pri fyzikálnom vyšetrení bola hemodynamicky kompenzovaná, EKG záznam bez akútnych repolarizačných zmien, TK: 115/70, pulz 79/min, telesná teplota: 37,7 °C, výška: 165 cm, hmotnosť: 95 kg. Koža bola bledá, anikterická, bez známok krvácania a periférnej cyanózy. Dýchanie čisté, vezikulárne, bez vedľajších dycho- vých fenoménov; akcia srdca pravidelná, bez šelestov. Brucho bolo priehmatné, bolesti boli lokalizované do oblasti apendixu. Pečeň nepresahovala pravý rebrový oblúk, slezina nehmatná a bez periférnej lymfadenopatie.

Podľa zdravotnej dokumentácie absolvovala v roku 1981 hysterektómiu s adnexektómiou pre karcinóm krčka maternice. Od roku 2015 pre novozachytenú atriálnu fibriláciu užíva dabigatran (150 mg á 12 hodín, posledné užitie včera o 17:00). Posledných desať rokov sa lieči aj na hypertenziu (užíva betablokátor a inhibítor angiotenzín konvertujúceho enzýmu). Na iné chronické ochorenia sa pacientka nelieči. V alergickej anamnéze je zápis o urtike po podaní penicilínu.

Podľa vstupných laboratórných parametrov bola v krvnom obraze prítomná anémia ľahkého stupňa (hladina hemoglobínu 113 g/l), leukocytóza s neutrofiliou (počet leukocytov: 12,7 x 10⁹/l). Podľa biochemických parametrov bola prítomná hyponatrémia (128 mmol/l) a zvýšená zápalová aktivita (FW, C-reaktívny

proteín). Vzhľadom ku chronickému užívaniu dabigatranu bola prítomná sekundárna koagulopatia (PT-INR 2,04, APTT 67 sekúnd, TT > 300 sekúnd). V rámci diferenciálnej diagnostiky bolo realizované RTC brucha v stoji s popisom dilatovaného čreva v oblasti lienálnej flexúry s prítomnými hladinkami.

Čas 8.00 predpoludním: Kontrolné vyšetrenie základnej koagulácie s pretrváváním sekundárnej koagulopatie (PT-INR 2,44, APTT 63,8 sekúnd, TT > 300 sekúnd).

Čas 10:00 predpoludním: Vzhľadom k vitálnej indikácii k operačnému výkonu bol podaný idarucizumab (5 g intravenózne počas 10 minút). Tridsať minút po podaní monoklonálnej protilátky došlo k normalizácii laboratórných parametrov koagulácie (PT-INR 1,39, APTT 27 sekúnd, TT 11,6 sekúnd).

Čas 10:30 predpoludním: V celkovej anestéze bola robená dolná stredná laparotómia s predĺžením nad pupok. V brušnej dutine bol prítomný hnisavý výpotok asi 200 ml. Bol identifikovaný nekrotický apendix; následne bola realizovaná apendektómia. Priebeh operačného výkonu bol bez komplikácií (celkový čas operácie 1 hodina 15 minút, krvné straty do 400 ml). Štyri hodiny po operácii bol pacientke podaný nadroparín v dávke 0,6 ml á 12 hodín, v treťom pooperačnom dni jej bola dávka upravená na 1 ml á 12 hodín.

Čas 5:22 ráno: V základnej koagulácii opätovne pozorované predĺženie TT (100,2 sekúnd) s následnou postupnou normalizáciou do dvoch dní.

Pacientka bola hospitalizovaná na chirurgickej klinike celkovo 10 dní. Vzhľadom na nález perforovanej apendicitídy bol intravenózne podávaný ertapeném a metronidazol. Pooperačný priebeh bol bez komplikácií. Schematický priebeh postupu je znázornený na obrázku 1.

KAZUISTIKA 2

Polymorbídny 83-ročný pacient s ischemickou chorobou srdca (funkčné štádium III podľa New York Heart Association), bilaterálnou kardiálnou dekompenzáciou, artériovou hypertenziou, permanentnou fibriláciou predsení na profylaxii dabigatranom (110 mg á 12 hodín), chronickým ochorením obličiek na podklade nefrosklerózy (štádium 3 podľa Kidney Disease Quality Outcome Initiative) a chronickou anémiou kombinovanej etiológie bol prijatý na interné oddelenie pre protrahovaný algodyspeptický syndróm a dehydratáciu. Vstupné laboratórne parametre sú zhrnuté v tabuľke 2. Napriek anamnéze chronického obličkového zlyhávania bolo pacientovi indikované podávanie dabigatranu (bez monitoringu liečby) a jeho užívanie nebolo v úvode hospitalizácie prerušené,

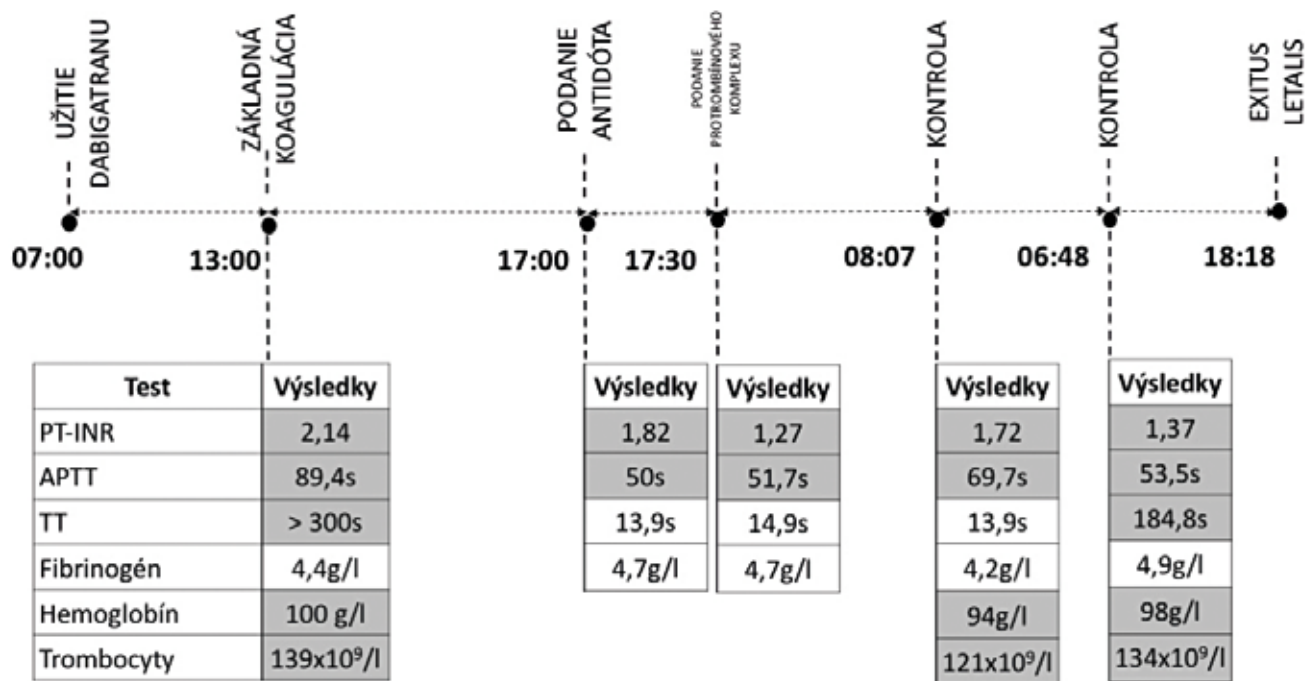
resp. jeho účinnosť nebola monitorovaná. U pacientov s renálnou insuficienciou s glomerulárnou filtráciou pod 30 ml/min. je užívanie dabigatranu kontraindikované. U pacientov, ktorí majú zníženú glomerulárnu filtráciu sa odporúča monitorovanie účinnosti terapie.

Cestou oddelenia pohotovostného príjmu bolo realizované RTG vyšetrenie abdomenu s popisom meteorizmu. Sonografické vyšetrenie brucha bolo bez patologické nálezu, bez popisu dilatácie dutého systému obličiek. Na RTG hrudníka bola popísaná bronchopneumónia vpravo.

Pacient bol postupne rehydratovaný; podávať mu bola empirická intravenózna antibiotická liečba (ciprofloxacín a amoxicilín v redukovaných dávkach). Vzhľadom na záchyt klostrídiového antigénu a toxínu bol do liečby pridaný metronidazol a vankomycín.

Piaty deň hospitalizácie

Čas od 7:00 do 15:00: Na volumej záťaži dochádza ku akútnemu zhoršeniu kardiálneho statusu pacienta. Pacient je oligurický až anurický, napriek forsírovanej diuréze. Laboratórne je prítomná ťažká metabolická acidóza, bez hyperkaliémie a elevované sú renálne

Obr. 2. Schematický priebeh postupu u pacienta z druhej kazuiistiky

Skratky:

APTT – aktívovaný parciálny tromboplastínový čas; AF – atriálna fibrilácia; DOACs – nové priame perorálne antikoagulantia; ECT – ekarínový čas zrážania; EMA – Európska lieková agentúra; dTT – dilučný trombinový čas; HŽT – hlboká žilová trombóza; NCMP – náhla cievna mozgová príhoda; PE – pľúcna embólia, PT – protrombinový čas; TK – tlak krvi; TT – trombinový čas; VTE – venózne trombembolizmus.

Tab. 2. Vstupné laboratórne parametre pacienta 2

Obličkové funkcie	
Kreatinín (referenčné hodnoty: 44–110 µmol/l)	170
Močovina (referenčné hodnoty: 1,7–8,3 mmol/l)	20,9
Kyselina močová (referenčné hodnoty: 220–420 µmol/l)	497
glomerulárna filtrácia	31 ml/min/1,73 m ²
Pečeňové funkcie	
γ-glutamyltransferáza (referenčné hodnoty: 0,14–0,84 µkat/l)	0,27
Aspartátaminotransferáza (referenčné hodnoty: 0,05–0,72 µkat/l)	0,27
Alaninaminotransferáza (referenčné hodnoty: 0,1–0,78 µkat/l)	1,01
Celkový bilirubín (referenčné hodnoty: 2–17 µmol/l)	8,5
Zápalové parametre	
C-reaktívny proteín (referenčné hodnoty: < 5 g/l)	20,4
Základná koagulácia	
PT-INR	2,07
APTT (referenčné hodnoty: 25,9–40 s)	78,5
TT (referenčné hodnoty: 16–24 s)	13,6
Fibrinogén v g/l	4

Vysvetlivky: APTT – aktivovaný tromboplastínový čas; PT – protrombínový čas; TT – trombínový čas

parametre (kreatinín: 794 µmol/l; urea: 36,5 mmol/l; kyselina močová: 560 µmol/l). Nefrológom je odporučené akútne zavedenie dialyzačnej kanyly. Hepatálne parametre sú v norme.

Čas 17:00: Vzhľadom ku potrebe zavedenia dialyzačnej kanyly je podaný idarucizumab (5 g intravenózne počas 10 minút). Tridsať minút po podaní monoklonálnej protilátky pretrvávajú koagulopatia (PT-INR 1,82, APTT 50 sekúnd, TT 13,9 sekúnd). Preto je podaný protrombínový komplex (jedenkrát 1000 IU intravenózne počas 5 minút). Tridsať minút po jeho podaní dochádza k čiastočnej úprave laboratórnych parametrov koagulácie (PT-INR 1,27, APTT 51,7 sekúnd, TT 14,9 sekúnd). Pacientovi je následne bez komplikácií zavedená dialyzačná kanyla. Večer je realizovaná prvá dialýza.

Na druhý deň je doplnená počítačová tomografia brucha s popisom zhrubnutej črevnej steny v oblasti céka a terminálneho ilea. Stav je hodnotený ako toxický megakolon. Napriek komplexnej liečbe dochádza k prehĺbovaniu multiorgánového zlyhania a výpadku životných funkcií.

Čas 18:18: Exitus letalis

Schematický priebeh postupu je znázornený na obrázku 2.

DISKUSIA

Idarucizumab je humanizovaná monoklonálna protilátka určená ku kvázi-ireverzibilnému blokovaniu dabigatranu [21, 22]. Idarucizumab sa viaže na dabi-

gatran a aktívne glukoronidované metabolity dabigatranu v pomere 1 : 1. Zároveň má k týmto molekulám aj vysokú afinitu (350-krát vyššiu ako má trombín). Idarucizumab nemá žiadny vlastný antikoagulačný ani prokoagulačný účinok a neaktivuje trombocyty [23].

Existujú v zásade dve indikácie pre použitie idarucizumabu. Prvou indikáciou je blokovanie účinku dabigatranu pri krvácaní z/do kritických lokalizácií (intrakraniálne, intraspínálne, perikardiálneho, intraokulárnej, pľúcne, retroperitoneálnej alebo intramuskulárne s rozvojom kompartment syndrómu) alebo pri pretrvávaní vážneho krvácania, napriek adekvátnym hemostatickým opatreniam (gastrointestinálne, gynecologické alebo urologické), resp. pri život ohrozujúcom krvácaní. Druhú možnú indikáciu predstavuje neodkladný chirurgický výkon alebo iný invazívny výkon, pri ktorom je vyššie riziko krvácajúcich komplikácií.

Účinnosť a bezpečnosť idarucizumabu bola predmetom klinickej štúdie fázy I. Konkrétne išlo o randomizovanú, dvojito zaslepenú a placebom kontrolovanú štúdiu. Idarucizumab bol podávaný zdravým mužom, ktorí dostávali počas 3 dní dabigatran etexilát v dávke 220 mg dvakrát denne (vyššia dávka ako je odporúčaná terapeutická dávka 110 alebo 150 mg dvakrát denne). Štúdia ukázala, že idarucizumab blokoval dostatočne dabigatran a bol dobre tolerovaný [24]. Podobné výsledky ukázala aj ďalšia štúdia [25]. Idarucizumab bol podávaný starším ľuďom a ľuďom s renálnou insuficienciou.

Dôležité bolo poznanie, že účinok idarucizumabu je okamžitý a pretrváva najmenej 24 hodín. Teda plný anti-koagulačný efekt dabigatranu je možné obnoviť až po 24 hodinách od podania idarucizumabu. Na základe týchto výsledkov bola realizovaná prospektívna štúdia fázy III, tzv. REVERSE-AD [26]. Do tejto štúdie boli zaradení pacienti, ktorí potrebovali z klinickej indikácie, čo najrýchlejšie blokovat' účinok dabigatranu. Primárnym cieľom tejto štúdie bolo hodnotenie bezpečnosti a schopnosti idarucizumabu zvrátiť antikoagulačný účinok dabigatranu. Všetci pacienti dostali celkovo 5 g idarucizumabu intravenózne. Celková dávka bola rozdelená na dve 50 ml infúzie s 2,5 g idarucizumabu. Infúzie boli podané v 15-minútových intervaloch. Pacienti boli rozdelení na dve skupiny a sledovaní boli počas 90 dní. Skupinu A predstavovali pacienti, ktorým bol idarucizumab podaný pre nekontrolovateľné alebo život ohrozujúce krvácanie (n = 51). Skupinu B predstavovali pacienti, ktorým bol idarucizumab podaný za účelom realizácie neodkladného invazívneho alebo chirurgického výkonu (n = 39). Všetci pacienti užívali dabigatran z dôvodu AF alebo venózneho tromboembolizmu. Hlavným výsledkom štúdie bolo, že idarucizumab rýchlo a úplne blokoval antikoagulačný účinok dabigatranu u väčšiny pacientov. Bolo pozorované prechodné zvýšenie celkovej koncentrácie dabigatranu v plazme s kvázi-ireverzibilne naviazaným idarucizumabom v dôsledku prerozdelenia dabigatranu z extravaskulárneho priestoru. Trombotické príhody boli pozorované u piatich pacientov (5,5 %). Žiaden z týchto pacientov nedostával antitrombotickú profylaxiu v čase udalosti. Tieto udalosti sa vyskytli 2.–26. deň od podania idarucizumabu.

ZÁVER

Zavedenie idarucizumabu do klinickej praxe zlepšuje bezpečnostný profil dabigatranu. Ide o fragment humanizovanej protilátky, ktorý má 350-krát vyššiu afinitu k dabigatranu ako dabigatran k trombínu. Liečivo nemá žiadne antikoagulačné ani prokoagulačné účinky. Podáva sa jednorázovo intravenózne, jeho účinok nastupuje okamžite a má krátky biologický polčas. Určite však nie je všeliekom. Dôraz sa hlavne musí klást' na správne indikovanie dabigatranu, rešpektovanie kontraindikácií a dávkovania. Dôležitá je aj pravidelná kontrola obličkových funkcií pacientov užívajúcich dabigatran.

Použité skratky

AF	-	atriálna fibrilácia
APTT	-	aktivovaný parciálny tromboplastínový čas
DOACs	-	nové priame perorálne antikoagulanciá
dTT	-	dilučný trombínový čas

ECT	-	ekarínový čas zrážania
EMA	-	Európska lieková agentúra
HŽT	-	hlboká žilová trombóza
NCMP	-	náhla cievná mozgová príhoda
PE	-	plúcna embólia
PT	-	protrombínový čas
TK	-	tlak krvi
TT	-	trombínový čas
VTE	-	venózny tromboembolizmus

LITERATURA

- Lloyd-Jones D, Adams RJ, Brown TM, et al. Executive summary: Heart disease and stroke statistics - 2010 update. A report from the American Heart Association. *Circulation* 2010;121:948-954.
- Lloyd-Jones DM, Wang TJ, Leip EP, et al. Lifetime risk for development of atrial fibrillation: The Framingham Heart Study. *Circulation* 2004;110:1042-1046.
- Roger VL, Go AS, Lloyd-Jones DM, et al. Heart disease and stroke statistics - 2011 update: A report from the American Heart Association. *Circulation* 2011;123(4):e18-e209.
- Miyasaka Y, Barnes ME, Gersh BJ, et al. Secular trends in incidence of atrial fibrillation in Olmsted County, Minnesota, 1980 to 2000, and implications on the projections for future prevalence. *Circulation* 2006;114:119-125.
- Gage BF, Waterman AD, Shannon W, et al. Validation of clinical classification schemes for predicting stroke: Results from the National Registry of Atrial Fibrillation. *JAMA* 2001;285:2864-2870.
- Lip GY, Frison L, Halperin JL, Lane DA. Identifying patients at high risk for stroke despite anticoagulation: A comparison of contemporary stroke risk stratification schemes in an anticoagulated atrial fibrillation cohort. *Stroke* 2010;41:2731-2738.
- You JJ, Singer DE, Howard PA, et al. Antithrombotic therapy for atrial fibrillation: Antithrombotic Therapy and Prevention of Thrombosis, 9th ed. American College of Chest Physicians Evidence-Based Clinical Practice Guidelines. *Chest* 2012;141(2 Suppl):e531S-575S.
- Management of patients with atrial fibrillation (compilation of 2006 ACCF/AHA/ESC and 2011 ACCF/AHA/HRS recommendations): A report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task Force on Practice Guidelines. *Circulation* 2013;127:1916-1926.
- Wann LS, Curtis AB, Ellenbogen KA, et al. 2011 ACCF/AHA/HRS focused update on the management of patients with atrial fibrillation (update on dabigatran): A report of the American College of Cardiology Foundation/American Heart Association Task Force on practice guidelines. *Circulation* 2011;123:1144-1150.
- Camm AJ, Lip GY, De Caterina R, et al. 2012 focused update of the ESC Guidelines for the management of atrial fibrillation: An update of the 2010 ESC Guidelines for the management of atrial fibrillation - developed with the special contribution of the European Heart Rhythm Association. *Europace* 2012;14:1385-1413.
- Furie KL, Goldstein LB, Albers GW, et al. Oral antithrombotic agents

- for the prevention of stroke in nonvalvular atrial fibrillation: A science advisory for healthcare professionals from the American Heart Association/American Stroke Association. *Stroke* 2012;43:3442–3453.
12. Stangier J, Eriksson BI, Dahl OE, et al. Pharmacokinetic profile of the oral direct thrombin inhibitor dabigatran etexilate in healthy volunteers and patients undergoing total hip replacement. *J Clin Pharmacol* 2005;45:555–563.
 13. Stangier J, Rathgen K, Stähle H, et al. The pharmacokinetics, pharmacodynamics and tolerability of dabigatran etexilate, a new oral direct thrombin inhibitor, in healthy male subjects. *Br J Clin Pharmacol* 2007;64:292–303.
 14. Stangier J, Stähle H, Rathgen K, Fuhr R. Pharmacokinetics and pharmacodynamics of the direct oral thrombin inhibitor dabigatran in healthy elderly subjects. *Clin Pharmacokinet* 2008;47:47–59.
 15. Remková A, Hulíková M, Kubisz P, et al. Laboratórne monitorovanie liečby novými perorálnymi antikoagulanciami – spoločné odporúčanie odborných spoločností. *Vaskulárna medicína* 2013;5(S4):3–7.
 16. Eriksson BI, Dahl OE, Rosencher N, et al. RE-NOVATE Study Group. Dabigatran etexilate versus enoxaparin for prevention of venous thromboembolism after total hip replacement: a randomised, double-blind, non-inferiority trial. *Lancet* 2007;370(9591):949–956.
 17. Eriksson BI, Dahl OE, Rosencher N, et al. RE-MODEL Study Group. Oral dabigatran etexilate vs subcutaneous enoxaparin for the prevention of venous thromboembolism after total knee replacement: the RE-MODEL randomized trial. *J Thromb Haemost* 2007;5:2178–2185.
 18. RE-MOBILIZE Writing Committee, Ginsberg JS, Davidson BL, et al. Oral thrombin inhibitor dabigatran etexilate vs North American enoxaparin regimen for prevention of venous thromboembolism after knee arthroplasty surgery. *J Arthroplasty* 2009;24(1):1–9.
 19. Schulman S, Kearon C, Kakkar AK, et al. RE-COVER Study Group. Dabigatran versus warfarin in the treatment of acute venous thromboembolism. *N Engl J Med* 2009;361(24): 2342–2352.
 20. Connolly SJ, Ezekowitz MD, Yusuf S, et al. RE-LY Steering Committee and Investigators. Dabigatran versus warfarin in patients with atrial fibrillation. *N Engl J Med* 2009;361(12):1139–1151.
 21. Schiele F, van Ryn J, Canada K, et al. A specific antidote for dabigatran: functional and structural characterization. *Blood* 2013;121(18):3554–3562.
 22. Millar CM, Lane DA. Blocking direct inhibitor bleeding. *Blood* 2013;121(18):3543–3544.
 23. Grottke O, van Ryn J, Spronk HM, Rossaint R. Prothrombin complex concentrates and a specific antidote to dabigatran are effective ex-vivo in reversing the effects of dabigatran in an anticoagulation/liver trauma experimental model. *Crit Care* 2014;18(1):R27.
 24. Glund S, Stangier J, Schmohl M, et al. Safety, tolerability, and efficacy of idarucizumab for the reversal of the anticoagulant effect of dabigatran in healthy male volunteers: a randomised, placebo-controlled, double-blind phase 1 trial. *Lancet* 2015;386(9994):680–690.
 25. Glund S, Stangier J, Schmohl M, et al. Idarucizumab, a specific antidote for dabigatran: immediate, complete and sustained reversal of dabigatran induced anticoagulation in elderly and renally impaired subjects. *Blood* 2014;124(21):344.
 26. Pollack CV Jr, Reilly PA, Bernstein R, et al. Design and rationale for RE-VERSE AD: A phase 3 study of idarucizumab, a specific reversal agent for dabigatran. *Thromb Haemost* 2015;114(1):198–205.

Podiel autorov na práci

- JS – hlavný autor
 IP – jeden z ošetrujúcich lekárov prvého pacienta, jazyková a odborná korekcia
 ĽV – jeden z ošetrujúcich lekárov druhého pacienta
 FN – jeden z ošetrujúcich lekárov prvého pacienta
 MM – odborná korekcia
 JCh – odborná korekcia
 JS – finálna odborná korekcia

Konflikt záujmov

Autori prehlasujú, že nemajú žiadny konflikt záujmov.

Poďakovanie

Táto práca bola podporená grantom VEGA 1/0187/17.

Doručeno do redakcie dne 17. 4. 2017.

Přijato po recenzii dne 10. 7. 2017.

MUDr. Juraj Sokol, Ph.D.

Klinika hematológie a transfuziológie
 Národné centrum hemostázy a trombózy
 Jesseniova lekárska fakulta v Martine, Univerzita
 Komenského v Bratislave, Martin
 Kollárova 2
 036 59 Martin
 Slovenská republika
 e-mail: juraj.sokol@jfmed.uniba.sk